

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

§. 2. Quid sint Æquivoca, quid Analogæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

minos magis & minus communes. IV. Vox univoca, quæ communis dicitur, debet esse invariata quoad *syllabas, accentum, quantitatem* &c. aliàs non manet eadem vox. Hinc *Populus* v.g. respectu *arboris*, & *multitudinis* non est vox communis; dum enim arborem significat, primam producit; dum verò multitudinem denotat, primam corripit.

§. II.

Quid sint Æquivoca sive Homonyma, quid Analoga?

357. Dico 1. Arist. in *Categ. cap. 1.* æquivoca sic definit: *Æquivoca sunt, quorum nomen solum commune est, ratio verò substantiæ, nomini accommodata diversa.* Explico. Per *no Nomen commune* intelligitur nomen materialiter acceptum, secundum materialem sonum, quantitatem, genus &c. Si enim *formaliter* pro significatione accipitur, non erit unum nomen, nec commune, quandoquidem duplicem habet significationem. Per Verba hæc: *Ratio substantiæ nomini accommodata diversa* indicatur, quod ratio per tale nomen significata diversimodè inesse debeat iis, quibus nomen tribuitur. Sic *Gallus* dicitur æquivocum respectu *hominis Galli*, & respectu *Galli avis*; cum his ratio per nomen, *Gallus*, significata diversimodè in sit. Adverte, hinc rursus definita fuisse àb Aristotele *Æquivoca equivocata*, sive ipsas res, quibus nomen commune sub diversa ratione tribuitur; *Æquivocum autem equi-*

vocans dicitur ipsum nomen, quod pluribus tribuitur sub diversa ratione, per ipsum importatum.

358. *Obj.* Quæ non sunt univoca, Unicâ definitione definiri non possunt; sed æquivoca non sunt univoca; ergo. *R. D. maj.* Quæ non sunt univoca, nec *directè*, nec *reflexè* non possunt definiri unicâ definitione. *C.* quæ non sunt univoca *directè*, sunt tamen *reflexè*. *N.* Æquivoca autem, si *reflexè* sumantur, sunt univoca, h. e. hic terminus *Æquivocum ut sic*, respectu omnium æquivocorum in particulari, est *reflexè* terminus univocus; quia iis tribuitur in eadem significatione. *Si ais.* Æquivoca secundum essentiam sunt plura; ergo unicâ definitione nequeunt definiri. *R. D. ant.* Sunt plura, si *materialiter* spectentur. *C.* si *formaliter*. *N.* sic enim spectata Univocè conveniunt in hoc, quod sint æquivoca. *Si reponas:* Æquivoca habent nomen multiplex, quia participant nomen, plures habens significationes; ergo definiri nequeunt. *R. N. ant.* Quod nec addita ratio sufficienter probat: licèt enim significationes sint formæ nominis, proptereà tamen ipsum nomen non multiplicat; cùm concreta non semper multiplicentur multiplicatis formis, ut in sequenti articulo fusiùs tradetur.

359. *Dico 2.* *Αναλογία* secundum ipsam vocem indicat quandam plurium inter se proportionem; *Proportio* autem similitudo rationum dicitur. Per τὸ *Ratio* ad mentem Euclidis

dis intelligitur hîc mutua plurium quantitatum ejusdem generis secundùm quantitatem habitudò. v. g. *Habitudò trium ad sex, dimidii ad duplum.* A quantitate ad substantiam aliasque categorias à Philosophis traducta est proportio; à quibus *Analogà* communiter sic definiuntur: *Analogà sunt, quorum nomen commune, & ratio substantiæ nomini accommodata partim eadem, partim diversa.* Quatenus eandem habent rationem, cum univocis; quatenus verò habent diversam, cum æquivocis conveniunt. Terminus qui tribuitur pluribus sub ratione non omninò eadem, nec omninò diversâ, sive (ut P. Du Trieu in *Dialect.* fol. 17. inquit) uni propriè, & primariò, alteri verò impropriè, & secundariò, dicitur *Analogus analogans*, ut homo respectu hominis veri, & picti: illa autem quibus tribuitur, dicuntur *Analogà analogata.* Analogà dividuntur prætereà in analogà *Proportionis, & Attributionis.*

Analogà attributionis sunt, quorum nomen commune est, ratio verò per nomen significata in uno est intrinsecè, & formaliter, in aliis verò extrinsecè, & per respectum ad aliud, cui inest formaliter. Hæc dicuntur àb Aristotele *Analogà ab uno, vel ad unum.* Allatam definitionem ut plenius intelligas, accipe exemplum: Tò sanum v. g. dicitur de animali, medicinâ, colore, deambulatione &c. igitur hæc dicuntur habere nomen commune, scilicet τὸ sanum; Ratio autem per hoc nomen significata, nimirum sanitas, intrinsecè, & formaliter est in

animali, quod propterea *primarium analogatum* dicitur: in reliquis verò *extrinsecè* tantum est, & per ordinem ad animal. Nam *medicina* ideò sana appellatur, quòd animali efficienter sanitatem restituat; *deambulatio*, quòd eam conservet; *color*, quòd illam indicet. Hinc *sanitas* omnibus quidem analogatis communis est, diverso tamen modo; ad *animal* enim pertinet, ut forma ad subjectum; ad *medicinam*, & *deambulationem*, ut effectus ad causam; ad *colorem*, ut res significata ad signum, quæ tres habitudines sunt diversæ. *Adverte* *Sanitas* dicitur esse *extrinsecè* in reliquis, & secundariis analogatis, qualia sunt *medicina*, *color* &c. non ideò, quòd hæc nullam habeant virtutem intrinsecam aliquid conferendi ad primarium analogatum, quale hic est *animal*; medicina enim per virtutem sibi intrinsecam sanat; sed ideò, quòd *sanitas* formaliter accepta in animali duntaxat tanquam in subjecto sit intrinsecè.

Analogia proportionis sunt, quorum nomen commune est, ratio verò per nomen significata simpliciter diversa est, eadem tamen secundum proportionem. E. g. *Pes* respectu mensæ & hominis est analogum proportionis; sicut enim se habet pars infima hominis ad hominem, quem sustentat; sic pars infima mensæ se habet ad mensam, quam sustinet, qui modus, quo de utroque pes affirmatur, proportio vocatur. De his duobus Analogis natum est hoc apud Philosophos axioma: *Analogum*

logum pro se sumptum stat semper pro famosiore analogato. v. g. *Pes* pro homine, *sanum* pro animali. His analogis addunt Thomistæ tertium analogorum genus, scilicet *analogia inæqualitatis*, quæ sic definiunt: *Quorum nomen commune est, & ratio per nomen significata omninò eadem, inæqualiter tamen participata àb analogatis ob differentias.* Tale est v. g. *Animal* respectu hominis, & bruti; homo enim est perfectius animal, quàm brutum. Verùm ejusmodi analogia videntur potius esse univoca, quàm strictè analogia; quia inæqualitas ex differentiis orta, non significatur per ipsum nomen commune. Adde, quòd admissis ejusmodi analogis vix ulla darentur univoca, quandoquidem differentia contrahentes genus plerumque quoad perfectionem sunt inæquales.

360. *Quæres.* An æquivocatio detur in mente? R. 1. cum Soto *cap. 4.* cum Casilio *lib. 1 cap. 3.* & aliis communiter, quòd æquivocatio propriè non detur in mente, sed in vocibus. *Ratio est,* quia ad æquivocationem propriè talem requiritur, ut terminus æquivocans indeterminatè significare possit vel hoc, vel illud, ita, ut in mente audientis generare valeat confusionem, & dubium sensum; sed in mente alicujus sibi ipsi per conceptus loquentis nequit esse confusio, vel dubius sensus; quandoquidem conceptus formales indifferentes non sunt, ad hoc, vel illud, sub hac, vel illa ratione significandum; sed necessariò

in objecta sua eodem modo feruntur; ergo. Accedit, quòd, licèt subinde eodem conceptu diversa objecta inter se non connexa, & eodem nomine prolata cognoscantur; intellectus tamen illa, quibus nomen ejusmodi applicat, distinctè cognoscat; ergo hærere ambiguus non potest. R. 2. Si quis verò cum Compt. *Disp. 39. Log. Sect. 1. n. 6.* & cum Arriaga *Disp. 10. Log. Sect. 1.* tueri velit, ad conceptum æquivocum sufficere, si repræsentet plura, ut plura quomodocunque, tunc utique dabitur æquivocatio in mente, siquidem nihil impediatur, quominus cognitio hoc modo plura repræsentare valeat; sed hæc locutio juxta Arriagam impropria est.

ARTICULUS II.

De Denominativis & Concretis.

§. I.

*Quid sint Denominativa, sive Paronyma,
& quotuplicia?*

361. **D**ico 1. Denominativa strictè dicta juxta Aristotelem *de Antepredic. cap. 1.* sunt, quæ ab aliquo nominis appellationem habent, solo differentia casu. h. e. Denominativa dicuntur illa, quæ ab alio derivata eandem significationem retinent, & secundum finalem terminationem solum differunt. Sic *albus* derivatur ab *albedine*, à *justitia justus*, à quâ sola finali terminatione discrepat. Terminus derivatus
dici-